

բառի հեղինակը, և Նորա ոգւով Նորա ծըմարիտ վարդապետութիւնը հասկանալ աշխատել եղբայրատեցութիւն չէ:

Ինչ վերաբերում է Հանդէս ամսօրեայ թերթի ապրիլ հ.-ում (եր. 123) արած բացառանշութիւններին՝ դէմը նման բացառանշութիւններ դնել համապատասխան չէ մեր ճաշակին և ակորժակին:

Կ. Վ.

ԵԿԵՂԵՅՑԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿՈՆ.

ԱՄՍՕՐԵԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.

Ս. Բարութեան մեծագայծառ տօնն այս տարի բոլոր քրիստոնեայ աշխարհը միասին կատարեց, այգպիսի զուգագիպութիւն յաճախ չէ հանգիպում: Երեւի այս զուգագիպութիւնն ևս ժամանակի նշաններից մէկն է, որոնցով այնքան հարուստ է մեր դարավերջը: Քրիստոնէական եկեղեցու ընդհանուր պատմութեան մէջ մեր ժամանակը նշանաւոր է այնու, որ օրէ ցօր աւելի յաճախ են հնչում միութիւն և եղբայրութիւն անունները: Քրիստոնէական եկեղեցիների միութեան խնդիրը մեր ժամանակի օրակարգի խնդիրներիցն է համարուում: Թէպէտ և սխալ ըմբռնողութեամբ, ուրիշներին ի միութիւն հրաւիրող եկեղեցիք միութիւնը հպատակութիւն ևն հասկանաւում և փոխանակ հոգեւոր միութեան, ձեւական միութիւն են պահանջում: Չենք կարող անտես անել և իսկական միութեան նշանները, որոնց յաճախումը միայն յոյս կարող է տալ մեզ, որ ապագային քրիստոնեայք աւելի հոգեւոր միութեան պիտի կշիռ տան, քան թէ արտաքին: Մեր ժամանակի քրիստոնէից հոգեւոր միութեան գեղեցիկ ապացոյցներից մէկն էլ և գլխաւորն այն սէրն է, որ ցոյց տուին բոլոր աշխարհիս քրիստոնեայ պաւնութիւնները թշուառ և հալածուած հայ քրիստոնէից: Այսօր սկսած հեռաւոր Ամերիկայի բոլորքական եկեղեցիներից մինչև Հոմս, ուր իշխում է դաւանական բռնակալութիւնն, ամենուրեք աղօթում են հալածուած հայ եկեղեցու հօտի համար և սպեղանիք են դնում նրա վերքերին: Ս. Բարութեան տօնին ամեն քրիստոնեայք ապագայ կեանքի համար նոր յոյսերով են լցուում, իսկ մենք, որ յուսահատութեան անգունգին էինք հասել, նորից շունչ և կեանք ենք առնում Փրկչի անուան համար մեր նահատակութիւնը շարունակելու, անյողողդ յոյս տածելով, որ ինչպէս նա մահուան յաղթեց, այնպէս էլ մենք պիտի յաղթենք մահուան իշխանութեան, որի բռնութիւնը մեր վրայ այսքան տեսական և այսքան զարհուրելի է:

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ

— Ինչպէս „Annales Catholiques“ թերթն հաղորդում է, վերջերս պապի և ռուսաց կառավարութեան յարաբերութիւնները շատ բաւարար չեն: Վատիկանի ռուսական դեսպանը պ. Իզմոյսկին պապին է մատուցել Կայսերական մի նամակ, որի մէջ առկա եղած խնդիրների բարոյք լուծումն է խոստացուած: այդ խնդիրներն են կաթոլիկ հոգեւոր դպրոցների վարչութեան և պապի ու Ռուսաստանի կաթոլիկ եպիսկոպոսների յարաբերութեանց խնդիրը:

— Փրանսիացի կրօնաւոր հ. Հարմէտան, որ արեւելից դպրոցների գործոց ընդհանուր տեսուչն է, պապի քարտուղար ծիրանաւոր Ռամպոլլայից մի նամակ է ստացել, որի մէջ ծիրանաւորը պապի օրհնութիւնն է յայտնում հ. Հարմէտանին յօգուտ հայոց սկսած հանգանակութեան համար: Ահա այդ հետաքրքրական նամակը:

«Ահա ապա տուելի հայր:

Չեր փետրուարի 25-ից գրած պատուական նամակի ըովանդակութիւնն շտապեցի հաղորդելու Սուրբ Յօրն (այսինքն պապին): այդ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց նորին Սրբութեան: Նա չկարողացաւ իւր հիացմունքը չյայտնել Փրանսիայի կաթոլիկների պատասձեւունութեան վրայ, որոնք ձեր հրաւերից յետոյ, քառասուն օրուայ կարճ միջոցում 82,700 ֆրանս (ծ. 10մբ. այժմ 120,700 ֆր.) նշանաւոր գումարը ստորագրութեան յօգնութիւն հայ ազգի:

Ոչ ոքի անյայտ չին մեծափառ քահանայապետի արդէն ևւ այժմ իսկ գործ դրած ջանքերն այդ հաւածուած ժողովրդի վեճակը քարոտելու համար, ոչ էլ այն օժանդակութիւնները, որ քահայ հասցրել է նրանց: Վերջին կոսիստորիայի ժամանակ ծիրանաւորներին ուղղեալ ծառի մէջ նա կրկին մի հաղորդաւոր վկայութիւն տուաւ այն կաթեկցութեան, որ ունի դէպի նոցա:

Այս իսկ պատճառներով պէտք է գովել Չեր վերապատուութեան նախամօք որով զուր միեւնոյն նպատակի համար աշխատում էք:

Իաց յայտնաւ նորա ցանկութիւնն է, որ ձեր Փրանսիացիներին ուղղած հրաւերների նման այլ հրաւերներ նա ուղղումն ուրիշ ազգերի, ևւ նա վստահ է, որ այդ երկրների կաթոլիկները իրենց առատաձեւութեամբ պիտի մրցեն Փրանսիացոց հետ:

Այս յուսով նա ի նշան իւր հայրական սիրոյ, ուղարկում է ձեզ ի սրտէ իւր առաքելական օրհնութիւնը, ինչպէս ևւ բոլոր այն անձանց, որոնք մի աշխարհի սուրբ գործի գլուխ են կանգնած, ինչպէս ևւ բոլոր հաւատացեալներին, որոնք այդ նպատակով նուիրաբերութիւններն են արել ևւ կամ պիտի անեն:

Ընդունեցէք բաց աստի, իմ շնորհատրութիւններս այն առատութեան համար, որով Տէքն օրհնել է ձեր ձեռնարկած գործը...

Մարտի 4. 1896.

Մ. Ժիրանաւոր Ռամպոլլայ:

Այս հանգանակութեան մասին յայտնի է հայ ընթերցողներին հայ կաթոլիկների պատրիարք գերապայծառ Աղաբանի բռնած ընթացքը: Մինչդեռ

Ֆրանսիացի կրօնաւորը առանց հաւատափոխութեան մասին խօսք անելու եղբայրութեան անունով հանգանակութիւն է սկսում մինչ Լուիսի քահանայապետը օրհնում է այդ ձեռնարկը առանց ակնկալութիւններ ցոյց տալու։ Հայ Ազգայնական կաթողիկոսները նուէրներն առատացնելու նպատակով՝ նրանց հաւատորոշութիւն է խոստանում։ ահաւասիկ մի մարդ, որի մասին կարելի է ասել plus royaliste que le roi! Բայց զարմանալու բան չկայ, այդ է ծառայածիներէր բարբը։ Հայկական կեանքում այդպիսի օրինակներ շատ են եղել և կան ցայսօր, այդ է ստրկութեան մէջ ապրածների սովորութիւնը։

Քաղաքական թերթերն հաւատացնում են, որ վերջին ժամանակներս պապի և սուլթանի յարաբերութիւնները վատացել են իբրև թէ հայոց պատճառով։ Ազգայնական թերթերը ծարպիկ են այդպիսի լուրեր տարածելու մէջ, նրանք հաւատացնում են մեզ Թիֆլիզի հայ թերթերից մէկի միջոցով, որ Ազգայնական սուլթանի աչքից ընկել է տառապեալ հայերի դատը պաշտպանելով և այն աստիճանի ծանրացել է այդ խնդիրը, որ սուլթանը պապից պահանջել է Ազգայնական հեռացնել Ա. Պալատից։

Ար պապի և սուլթանի յարաբերութիւնները շատ բարեկամական են, ցոյց է տալիս այն միջնորդութիւնը, որ վերջին օրերս սուլթանն արել է և պապն ընդունել։ Ինչպէս լրագիրներն հաղորդեցին Բուլղարիոյ բանագործած Ֆերդինանդ իշխանի համար սուլթանը խնդրել է պապից դատի տունը ինչ հաղորդուելու թղթաւորութիւն և սուլթանի միջնորդութիւնն յարգուել է։ Լարուած յարաբերութեանց ժամանակ այսպիսի միջնորդութիւններ ոչ լինում են և ոչ ընդունուում։ Ինչ վերաբերում է Ազգայնական ազգային խնդրին զո՞հ լինելուն, դրան ոչ որ կարող չէ հաւատալ, քանի որ մեր աչքի տուալ է նրա տխրահաշտակ հեռագիրը հ. Ըարմէտանին, Գուցէ Ազգայնական սուլթանի աչքից ընկած լինի հէնց այն պատճառով, որ չափապանց եռանդ է ցոյց տուել հայերին կաթողիկոս դարձնելու մէջ, որովհետեւ սուլթանին լաւ յայտնի է՝ թէ ի՞նչ պարտաւորութիւններ ունի դէպի իւր կաթողիկոս հպատակները, որոնց պաշտօնական պաշտպանը Թիֆլիսից է։ Ֆրանսիան է։

— Ֆրանսիայի կաթողիկոսները մտադիր են այս տարի մեծ հանդիսով տօնելու Ֆրանսիայի քրիստոնեայ մկրտուելու տարեդարձը։ Այժմեան արմատական կառավարութիւնը շատ հակառակ է այդ տօնախմբութեան և միջոցներ է հնարում խափանելու Ռայմի մէջ կատարելիք մեծ հանգէսը։

— Ափրիկէն ամենքի ուշադրութիւնը գրաւել է, ամբողջ Եւրոպան այժմ ափրիկեան խնդիր-

ներով է զբաղուած, ուստի և պարբերական հրատարակութիւնների մէջ ամենայն օր նորանոր տեղեկութիւններ են լոյս տեսնում սե աշխարհի մասին։ Ֆրանսիացի յայտնի գրագէտ Ժիւլ Սիմոնը ներարգրում է իւր մի խօսակցութիւնը կաթողիկոսի միասնար հ. Ալլէրի հետ, որ տասն տարի է ի վեր քարոզում է Կոնգոյի Աբանգի վայրում։ Քարոզչի տուած տեղեկութիւններից երևում է, որ Կոնգոյի այդ մասում վայրերի մարդակերներ են բնակուում։ Քրիստոնեայ առաքելութիւնն այդ տեղերում մեծ գործ կարող է կատարել, եթէ նիւթական միջոցներ ունենայ։ Լ. Ալլէրը պատմում է, որ ինքն ու իւր ընկերները բնիկների հետ լաւ յարաբերութեան մէջ են, քարոզչի ներքին գիմում են իբրև բժիշկներ, երբեմն էլ պաշար չունենալուց ստիպուած քարոզչի ներքին գիմում և ուտելիք ստանում։ զրա փոխարէն նրանք մասնացոյց են անում այն տեղերը, ուր իրենց ցեղակիցները մահու են երի հօտեր են պահում։ Աբանգուցիք շատ են սիրում մարդու միս, նրանք ուտում են իրենց հիւանդներին և մեռելների դիակները, բայց զիտաւորապէս ուտում են իրենց գերիներին։ Նրանց ծառակով այր մարդկանց միսն աւելի համեղ է քան կանանցը, առանձնապէս սակայն համեղ է համարուում մանկանց միսը, որոնց նրանք գողանում են և ոչխարների պէս պահում են ուտելու համար։

Կաթողիկոս քարոզչիները գնում կամ գողանում են այս երկիւղոյց և դաստիարակում քրիստոնեական հաւատոյ մէջ։

Լ. Ալլէրն արդէն իւր գործն աւարտած վերադառնալու վրայ էր, երբ Ժ. Սիմոնին է հանդիպում, որ վերոյիշեալ տեղեկութիւններից յետոյ հարցնում է՝ թէ արդեօք յաջող է եղել իւր հանգանակութիւնը։

«Ես հետո տանում եմ քիչ արծաթ, մի քանի իրեր, դեղեր, գործիք և պաշարեղէն, բայց ես մի ցանկութիւն ունեի, որին հասցայ ես կամենում էի երկու հրացան տանել, որոնցով մենք թէ որս կանէինք և շատ պաշար կունենայինք և թէ բնիկների հետ յաջողութեամբ կը կուռէինք երկխոյր խելու համար»։

Ժիւլ Սիմոնն հարցնում է իւր յօգուածի վերջը։

«Արդեօք մեր տէրութեան զինանոցներում կամ մեր օրսորդների մօտ չի՞ գտնուիլ երկու հրացան առաքելական քարոզչիների համար»։

— Կաթողիկոս եկեղեցու «անդրանիկ դըստերը», այսինքն Ֆրանսիական եկեղեցուն մի մեծ հարուած է սպասում արմատական կառավարութեան կողմից, 1985 թ. փետրուարի 9-ին Գորլէն մի նոր օրէնքի ծրագիր է առաջարկել ազգային ժո-

— Կրթութեան դասակարգի մէջ զարթոնած կրօնական հետաքրքրութեան յագուրդ տալու համար ուսաց մի քանի քաղաքներում ուր հոգեւոր զբոսացներ կան, դասախօսութիւններ են տեղի ունենում կրօնական ուղղութեամբ: Այդպիսի դասախօսութիւններ կարգացուել են վերջերս Ստաւրապոլում և Տորոյսկում:

— Մարտի 12-ին կրթութեան պաշտօնէութիւնը հաստատել է Պետերբուրգի և Մոսկուայի գրագիտութեան ընկերութիւնները որոնց նպատակն է ժողովրդական սկզբնական կրթութեան գործին նպաստել:

— Մամուլի առանձին ուշադրութիւնն է զբաղել Վորոնէժի նահանգապետի մի հրամանը, որ ուղղած է իրեն ստորադրեալ բոլոր վարչութիւններին. այդ հրամանագիրն արձակուել է մեծ պատգան շարաքին և պատուիրում է հսկել և իրեն իմաց տալ, թէ ո՞վ արդեօք ծառայողներից տարին գտնէ միանգամ չէ հաղորդուում: Այս եկեղեցական խնդրի ոստիկանական ծանադարհով կարգադրելու դէմ լուելայն բողոքել են ազնուականների նահանգական և գաւառական ժողովներն, իսկ եկեղեցական թերթերը ցաւելով են արձանագրում այս փաստը, իբրև ապացոյց եկեղեցականների անպատճանաչութեան:

— «Խիստիններսկոյէ օրողընէի» թերթը բողոքում է ուս կրթութեան դասակարգի այն անդամների դէմ, որոնք ազատական քարոզիչներ են հանդիսանում աղանդաւորների մէջ և նպաստում են աղանդների տարածուելուն, մանաւանդ Տոլստոյիչի (տոլստոյականութեան), Ազատամիտ ուսանելն այս քարոզութիւնը կատարում են իբրև սովորական ուխտաւորների, բանուորների, մշակների և երկրագործների: Կրթութեան համալսարանական երկտասարդներ սովորական ուխտաւորների կամ մշակի զգեստով մօտենում են հասարակ ժողովրդին, ապրում են և գործում նրանց մէջ և յափշտակում նրանց սիրտն իրենց քարոզած վարդապետութիւնների համար: Այս առթիւ ևս ուղղափառութեան նախանձանդներն զիմում են աշխարհական վարչութեան օգնութեան և խիստ հակողութիւն են պահանջում այդպիսի քարոզիչների վրայ:

— Եկեղեցական և գաւառական մամուլը վերագրում է այն լուրերի առթիւ, որ տարածուել են հոգեւոր գործողների ծրագրերն երբ սահման փակուելու մասին: Ինչպէս լսուում է, մտադրութիւն կայ սեմինարներում աշխարհային գիտութիւնները սահմանափակելու և հոգեւոր առարկաները զօրացնելու: Այս ծրագրի դէմ առար-

կուում է, որ հանրակրթական գիտութիւնների կարիքը շատ մեծ է եկեղեցականների համար, ուստի դրանց չափը պիտի աւելի ևս ընդլայնել և ոչ թէ պակասացնել:

— Մտադրութիւն կայ ուսաց սեմինարներում հին լեզուների փոխանակ բժշկութիւն աւանդելու, որի դասընթացքը երկու տարի պիտի տևէ: Համալսարաններում բժշկութիւնն հազիւ հինգ տարուան մէջ են ուսանում: Ինչքան բժշկութիւն պիտի ուսանին արդեօք սեմինարիստները երկու տարուում:

— Հրատարակուած է և արդէն իսկ հեռագրով ամենուրեք հաղորդուած ս. թագադրութեան հանդիսի ամբողջ օրակարգը, որից իմանում ենք, որ այդ մեծափառ հանդէսը պիտի տեղի ունենայ մայիսի 14-ին:

ԱՆԳԼՊԱՆ ԵՊԻՍԿՈՍ.

Անգլիական եկեղեցական թերթերը տպագրելով լորդ եպիսկոպոս Ա. Ելկինսընի Ռուսաստանում գտած ընդունելութեան նկարագրերը, յայտնի ուրախութիւն են ցոյց տալիս այդ առթիւ: Այս ուրախութեան պատճառն այն է որ անգլիկան եպիսկոպոսութիւնը չէ ծանաչուում կաթոլիկներից, մինչդեռ ուս առտուածարանները տրամադրութիւն են ցոյց տալիս առաքելական համարելու անգլիկան եպիսկոպոսութիւնը: Եկեղեցական տարեգրութեան մէջ 1895—96 թուականները նշանաւոր են այս տեսակէտով, որովհետև անգլիկան և օրթոդոքս եկեղեցիների մէջ յարաբերութիւններ սկսուեցան, որոնց մասին առաջ երազել անգամ չէր կարելի, որովհետև անգլիկան եկեղեցականները օրթոդոքսութիւնը գրեթէ կապալաւորութիւն էին համարում: այժմ փոխադարձ ձգտումն կայ իրար ծանաչելու:

— «Յերկովնիյ Վեստնիկ» իւր № 11-ի մէջ վերայում է, որ անգլիկան ազգի մէջ վառ է եղել միշտ և է կրօնական կեանքը: Հնորհիւ անգլիկան ազգի այս կրօնասիրութեան այնտեղ միշտ հետաքրքրութեամբ են հետևում քրիստոնէութեան վիճակին այլ երկրներում: Յայտնի է, ասում է Պետերբուրգի ակադէմիայի բերանը, որ սուտ և քաղաքական նպատակով տարածուած լուրերի պատճառով, որ իբրև թէ Ռուսիայում հալածուում է քրիստոնէութիւնը ուս կառավարութեան կողմից (գժադգաբար, այսպիսի անհեթեթութեանց տարածողներից հանդիսանում է այժմ կոմս Լ. Տոլստոյը, որ վերջերս այդ իմաստով մի վրդովեցուցիչ յօդուած է հրատարակել մի անգլիական ամսագրում, որից ապա թարգմանուել է գերմաներէն և այլ լեզուներով): Անգլիայում կազմուեցան

